

# Økonomi i hjemmeblandet foder til slagtesvin



Foto: Øgendahls Maskinfabrik

## Tema

> Jan Karlsen  
Porcus Svinefagdyrlæger og  
Agronomer

**Hvilke forudsætninger skal være til stede, og hvordan beregnes økonomien ved hjemmeblanding?**

### **Hvad er økonomien i selv at fremstille foder? ... eller ... skal jeg være hjemmeblander?**

Ovenstående spørgsmål er altid til debat mellem svineproducenter og også mellem rådgivere. Årsagen er især, at foderet er en tung omkostning i svineproduktionen, og med 70-85 % korn i blandingerne nu om dage er muligheden for hjemmeblanding åbenlys for mange.

Desuden er en færdig pille svær at gennemskue for modtageren (tillid til kvaliteten er vigtig) og skepsis over for bl.a. ensartetheden i indkøbt foder kendes – berettiget eller uberettiget.

Mave-/tarmsundheden målt på gødningskonsistens og salmonellarisiko er erfaringsmæssigt

til fordel for hjemmeblandet melfoder og har da også for nogle været udslagsgivende faktor for overgang til hjemmeblanding.

Senest har strukturudviklingen i grovarebranchen medført, at markedet er gået fra fuldkommen konkurrence til nærmest et "duopol" (to betydende markedsaktører). Omkostningsmæssigt er færdigpelleteret foder under pres med overkapacitet af foderfabrikker, stigende energiomkostninger (fabrik/transport) og stigende lønomkostninger (glidende lønudvikling).

Alt i alt har der i mit rådgivningsområde aldrig været større interesse for hjemmeblanding end i indeværende fodringssæson.

### **Grader af hjemmeblanding**

Hjemmeblanding kan indrettes simpelt og sikkert med alene korn og proteintilskuds-foder. Skal man blande 1 eller 2 hjemmeblandinger, er det nemt og billigt at genbruge færdigfodersiloerne til tilskuds-foder, og så er en mølle, blander og "færdigfodersilo" eneste investering, hvis kornopbevaring og foderlade tilfældigvis allerede er til rådighed på ejendommen.

Korn + sojaskrå + mineral/vitaminforblanding (storsække/løst) er det mest udbredte, hvilket skyldes et større antal hjemmeblandinger i bedriften og offensiv markedsføring fra de foderstoffirmaer, som producerer/sælger mineralblandinger.

Nogle hjemmeblendere gik tidligere helt til blanding af enkelt ingredienser med mineraler og vitaminer på enten tør eller våd form.

### **Kvalitetskontrol**

Som hjemmeblander bliver man i langt højere grad sin egen kvalitetskontrollør; man har selv ansvaret for blande-processen! Plantedirektoratets stikprøvekontrol og grovvarerfirmaets produktionskontrol hjælper ikke her, som tilfældet er for indkøbt foder.

Til gengæld er det dog ikke en umulig opgave at sikre korrekt hjemmeblandet foder. Anvendelse af egne kornanalyser (vand, protein og evt. fosfor), råproteinanalyse til kontrol af

tilskuds-foder-/sojaskrå-iblanding og Ca/P-analyse til kontrol af, om mineralblandingen er iblandet korrekt, dækker normalbehovet. Ved vådfodring er det nødvendigt at checke tørstofindholdet som led i kontrol af blande-processen. Udgifter til de dyre analyser for FEsv, aminosyrer, mikromineraler og vitaminer skal kun afholdes, når der er deciderede "problemer" i besætningen.

### **Foderstruktur, mave-/tarmsundhed og foderudnyttelse**

Korrekt formaling af kornet er et meget vigtigt element for hjemmeblendere af slagtesvinefoder. Valses og kornrivers laver for groft foder, mens både hammermølle og skivemølle kan sikre korrekt formalingsgrad.

Flere mavesår og lindere gødning på pelleteret foder skyldes bl.a., at pelleteret foder er "finere" i partikelstørrelse end melfoder. Tilhørende samme årsagskompleks er det faktum, at risikoen for salmonellaproblemer er forhøjet ved brug af pelleteret foder.

### **Melfoderets effekt på foderudnyttelsen hos slagtesvin.**

Kilde	FEsv/kg tilvækst
Medd. Nr. 385, LU	+ 0,17
Medd. Nr. 475, LU	+ 0,17

Kilde: Modereret efter Videncenter for Svineproduktion

Til gengæld er der helt sikkert en væsentlig bedre foderudnyttelse hos slagtesvin på indkøbt færdigfoder svarende til 0,15 – 0,2 FEsv/kg tilvækst i tørfoder og ca. den halve forskel ved anvendelse af vådfoder. +0,1 FEsv/kg tilvækst svarer pt. til en meromkostning til foder på 12 – 15 kr. pr. produceret slagtesvin. Dette forhold skal nødvendigvis medtages i de økonomiske beregninger.

### **Fodermidler**

Selv om korn naturligvis vil være en dominerende råvare i mange hjemmeblanderier, er adgang til evt. lokalspecifikke alternative fodermidler ofte interessant. Restprodukter fra især levnedsmiddelindustrien er fodermidler, som kan billiggøre fodringen!

Valle fra mejeriernes osteproduktion og gærfløde fra Novos enzymproduktion er udbredte fodermidler i vådfodringsanlæg. Ellers ses der jo mere sporadisk produkter fra kager, brød, chips, chokolade, marcipan, andet slik, risvand osv..

Etablering af kornopbevaringsfaciliteter er den tungeste del af investeringen ved hjemmeblanding.



## Tema

### Kornopbevaring

Mange svinebedrifter, som overvejer hjemmeblanding, skal samtidig etablere kornopbevaringsfaciliteter. Denne del af investeringen er den tungeste, og sammen med finansiering af et års kornforbrug er der en stor forrentning og afskrivning, som skal dækkes af en væsentlig lavere foderpris i det hjemmeholdede foder.

Set ud fra et ernæringsmæssigt synspunkt er valget af planlager, gastæt silo eller "amerikaner silo" (med tørring!) ligegyldigt. Praktiske fordele og ulemper ved de tre opbevaringsformer, sammenholdt med investeringspris pr. tønde korn skal afgøre valget.

### Foderhandel

Brugere af færdigfoder køber fortsat ofte foder på årskontrakter eller i hvert fald længere kontrakter til faste priser. Måske i dag mest pga. tradition følger

fastpriskontrakterne høståret, og årets kornhøst handles da også ofte i forbindelse med svinefoderkøbet.

Når man selv fremstiller foder, handles de nødvendige fodermidler væsentligt anderledes. Råvareterminer er ingen fast størrelse og bestemmes af sojåhøsten, valutamarkedene, den politiske situation, klimaforhold m.m. Som hjemmehandler er man pludselig kornkøber og skal nu "fra den anden side af bordet" forholde sig til vandprocent, tørretakster, proteinregulering, transportomkostninger, rensesvind, lagerleje m.v.

Indkøb af mineraler og vitaminer er en disciplin i sig selv, som kræver rådgivers bistand for at sikre korrekt vurdering af de tilbudte mineralblandinger.

### Beregningsforudsætninger

At beregne økonomien i foderfremstilling kræver stor

omhyggelighed i valg af forudsætninger i en konkret situation:

- Hvordan ser bedriften ud (produktionsstørrelse, sites)?
- Hvor meget korn hjemmeavles?
- Hvad er besætningens foderforbrug?
- Hvad er besætningens realistiske færdigfoderpris?
- Hvad er besætningens realistiske råvarepriser?
- Hvilken KORNPRIS skal bruges i beregningerne?
- Er der "intern" fodertransport?
- Hvad skal der investeres?

- Hvad er afskrivningsperioderne for investeringerne?
- Hvilken rente kan investeringen finansieres med?

### Økonomiberegninger

En rå FEsv-pris i hjemmeblandet slagtesvinefoder er typisk 20-30 øre lavere end ved indkøbt foder. Denne forskel skal korrigeres for:

- Variable blandeomkostninger (el, reparation og vedligeholdelse)
- Arbejdsforbrug ved hjemmehandleriet
- Intern fodertransport mellem ejendomme

- Værdi af forhøjet foderforbrug
- Forrentning og afskrivning af kornopbevaringsfaciliteterne
- Forrentning og afskrivning af male-/blande anlæg
- Forrentning af kornbeholdninger

Da det ikke er et mål i sig selv at øge gældsprocenten, skal økonomiberegningerne være korrekte for at tilvejebringe et sikkert beslutningsgrundlag. Det er i denne forbindelse en god idé at lave "følsomhedsvurderinger" som følge af ændringer i kornpris eller ændringer i færdigfoderpris for at se effekten på "bundlinjetallet".

### Eksempel

Til at illustrere beregningsprincipperne har jeg medtaget et eksempel med priser fra indeværende fodringssæson:

#### Beregningsforudsætninger:

1. Besætningsstørrelse	10.000 slagtesvin pr. år (på et site)
2. Foderforbrug	220 FEsv/produceret gris
3. Færdigfoderpris	173,50 kr./100 kg = 1,65 kr./FEsv
4. Råvarepriser til hjemmeblanding (solgt korn på færdigfoderkøbstidspunkt samt repræsentative markedspriser for øvrige råvarer):	
Byg (netto hjembragt basis brutto 133,50 kr./100 kg)	= 120 kr./100 kg (inkl. forrentning)
Hvede (netto hjembragt basis brutto 133,50 kr./100 kg)	= 120 kr./100 kg (inkl. forrentning)
Sojaskrå	= 240 kr./100 kg
Animalsk fedt	= 525 kr./100 kg
Mineralblanding til slagtesvin	= 370 kr./100 kg
5. Forhøjet foderforbrug	+ 0,05 FEsv/kg. (restriktiv vådfodring)
6. Variable blandeomkostninger (el + rep + vedligeholdelse)	= 2,5 øre/FEsv
7. Timeløn	= 150 kr./time
8. Tidsforbrug/hjemmehandleri	= 2,5 time/uge (52 uger om året)
9. Nyinvestering kornopbevaring/kornmodtagelse	= 2.000.000 kr.
10. Nyinvestering blanderi (indsættes i eksisterende foderlade)	= 500.000 kr.
11. Afskrivningsperiode kornopbevaring/foderlade	= 25 år
12. Afskrivningsperiode blanderi	= 10 år
13. Rente	= 4 %

## Eksempel

Økonomiberegning: Slagtesvin						
	Færdigfoder, kr.			Hjemmeblanding, kr.*		
	Mængde FEsv	Pris kr./FEsv	I alt kr./år	Mængde FEsv	Pris kr./FEsv	I alt kr./år
Kr./slagtesvin	220	1,65	363	220	1,44	316,8
10.000 slagtesvin			3.630.000			3.168.000

\*Blanding m. samme næringsstofindhold som færdigfoderblanding bestående af byg, hvede, sojaskrå, fedt og mineralblanding.

Økonomi:	
Bruttobesparelse = (3.630.000 – 3.168.000) kr.	= 462.000 kr.
Variable blandeomkostninger = (10.000 x 220 x 0,025) kr.	= -55.000 kr.
Anslået arbejdstidsforbrug = (2,5 x 52 x 150) kr.	= -19.500 kr.
Værdi af forhøjet foderforbrug = (10.000 x 75 x 0,05 x 1,44) kr.	= -54.000 kr.
Gns. årlig investeringsomkostning for kornopbevaringsfaciliteter	= -128.000 kr.
Gns. årlig investeringsomkostning for blanderi	= -61.000 kr.
Nettobesparelse pr. år	= 144.500 kr.

Nu kommer så spørgsmålet: Er det klogt at investere 2.500.000 kr. for at forbedre regnskabet bundlinje med 144.500 kr.?

Det vil en følsomhedsvurdering kunne være med til at danne beslutningsgrundlag for.

Afhængig af finansieringsform skal investeringens rentefølsomhed også medtages sammen med følsomhedsvurdering af øvrige økonomiske elementer i hjemmeblandingsinvesteringen.

Følsomhedsvurdering:	
+/- 1 kr./100 kg. korn	= +/- 15.000 kr.
+/- 5 kr./100 kg. korn	= +/- 75.000 kr.
+/- 1 kr./100 kg. indkøbt foder	= +/- 20.000 kr.
+/- 5 kr./100 kg. indkøbt foder	= +/- 100.000 kr.
+/- 1 % i rente	= +/- 17.000 kr.

## Finansiering

Den tidligere nævnte store interesse i at blive hjemmeblander er for nogle producenters vedkommende blevet bremset af kreditgiverne – specielt bankerne. Alternativ finansieringsmulighed som leasing af blanderiets maskiner er derfor relevant at undersøge.

Som noget nyt i Danmark vil foreløbigt to mobile hjemmeblanderier tilbyde at hjemmeblende foder på gården. Målgruppen vil være svineproducenter, som i forvejen har kornlager og derfor kan blive "hjemmeblander" uden investering. Denne mulighed kan for nævnte målgruppe være interessant i det nuværende finansielle marked.

## Afslutning

**Er der økonomi i hjemmeblanding af slagtesvinefoder?**  
Det afhænger helt af de forudsætninger, som er gældende for

den enkelte bedrift. Er der allerede helt eller delvis afskrevne faciliteter til kornopbevaring og måske også eksisterende plads til blanderi, bliver den umiddelbare gode økonomi i egen foderfremstilling ikke så let udhulet.

Af de variable indsatsfaktorer er kornprisen virkelig afgørende, og følsomhedsvurderinger på økonomiberegninger er yderst påkrævet her.

Netop hos slagtesvinene er foder mængderne store, hvilket ud fra alene den vinkel trækker i retning af hjemmeblanding. Det er også her, at specialfodermidler kan billiggøre fodringen gennem håndtering i vådfoderanlægget.

Foderstofbranchens kornafregningsbetingelser, som vi ser dem nu med fradrag og omkostninger i et hidtil uset omfang, skubber også til, at kornet ikke

skal "ud at køre" men direkte ind til slagtesvinene. Fradrag på foderkorn for spiring, hollandsk vægt, tørring ved 15,5 % vand og transport til foderfabrik er en meget stor belastning på 75-80 % af en kornbaseret blanding til slagtesvin.

"Bytteprisen" mellem korn og slagtesvinefoder er bevisligt blevet væsentligt større, end vi tidligere så. Fortsætter dette fremadrettet, så er hjemmeblandet slagtesvinefoder både økonomisk og sundhedsmæssigt yderst relevant, men blanderi og formalingsgrad skal som alt andet passes for at få den fulde gevinst!

Forudsætningerne på den enkelte bedrift er afgørende for, om der er god økonomi i hjemmeblanding af foder.

